Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXVIII. Cena—Rate je $6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., TOREK, 8. JANUARJA (JAN. 8), 1935.

Subscription $6.00 Yearly.

ŠTEV.—NUMBER 5

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Barantanje v Washingtonu za važne delavske principe

Delavska tajnica Perkinsova bi rada usilila jeklarskim delavcem "proporčno reprezentacijo" v interesu jeklarskih magnatov, toda njena poteza je za enkrat izpodletela. V glavnem mestu bi radi potegnili jeklarske delavce kakor so delavce v avtnih tovarnah, toda papa Green se je nekaj naučil od zadnje pomladi in noče več iti na led

Washington. — (FP) — Slične igre kakor v slučaju avtnih delavcev pred enim letom se je administracija oprijela tudi v jeklarski industriji, kjer baranta za važen delavski princip. Razlika je le v tem, da je takrat šlo za preprečenje splošne stavke, sedaj gre pa za "poravnanje diferenc" med jeklarskimi baroni in delavci.

Prvo poglavje tega barantanja je sicer že zaključeno. Za "liberalno" delavsko tajnico Frances Perkinsovo in za jeklarske magnate, katerim je na uslugo, se je izteklo neugodno, ker so glavni vodje Ameriške delavske federacije in jeklarske unije odklonili "kompromis."

Poteza je bila tipično "new-dealerska". Delavski odbor jeklarske industrije je namreč pred nekaj meseci pokazal voljo, da se bo lotil dela in odredil tovarniške volitve pri nekaterih družbah, kjer jih v jeklarski uniji organizirani delavci zahtevajo. Prvi tak slučaj bi se imel U.S. Steel korporacije. Volitve bi imele biti izven tovarne na podlagi večinskega principa.

In zgodilo se je, da so se jeklarski baroni zganili. Prav dobro namreč vedo, da bi pri poštenih delavskih volitvah zmagala jeklarska unija brez posebnih težav. Kot možje bistrih glav so zaključili prvič, da je treba take volitve preprečiti za vsako ceno in drugič, da je treba iznova formulirati delavsko taktiko.

Šli so na delo in skovali načrt "nove" delavske politike ter ga predložili delavski tajnici in Greenu, predsedniku Ameriške delavske federacije. Po tem načrtu so bili pripravljeni "priznati" jeklarsko unijo, če slednja s federacijo vred prizna princip "proporčne reprezentacije", nekaj podobnega kakor je dogovor, katerega je lansko pomlad usilil avtnim delavcem predsednik Roosevelt.

Vsem administracijskim krogom se je ta poteza jeklarskih magnatov zdela pametna in dalekovidna. Še celo čudili so se nad "spremembo" oholih magnatov, ki prej o kakšni delavski uniji sploh niso hoteli nič slišati. Posebno se je navdušila za njih načrt delavska tajnica Frances Perkins, ki je pričela marljivo barantati, da med predstavniki jeklarskih družb in organiziranimi delavci napravi kupčijo.

Nedavno je v Beli hiši inscenirala konferenco med predstavniki jeklarskega trusta ter jeklarske unije. Navzoč je bil tudi Green in prav tako načelnik jeklarskega delavskega odbora sodnik Stacy z delavsko tajnico vred.

Ampak vražji Green in predstavniki jeklarske unije se za enkrat niso dali potegniti. Lepi načrt jeklarskih baronov so odklonili s proporčno reprezentacijo vred. Od zadnje pomladi so se tudi konservativni delavski voditelji namreč precej naučili. V obraz jim zre vsa farsa avtnega dogovora, s katerim je bilo delavstvo ogoljufano za svojo organizacijo.

Drugi vzrok trmoglavosti delavskih predstavnikov je večinski princip, katerega je v zadnjem letu formuliral narodni delavski odbor. Pristanje na načrt jeklarskih magnatov bi pomenilo zavrženje tega principa, ki je za organizirano delavstvo sigurno najvažnejša teoretična pridobitev lanskega leta.

Odlična družba, katero je bil predsednik Roosevelt sprejel s svojim osvajajočim nasmehom, se je razšla, ne da bi napravila kupčije. Volk in koza za enkrat še ne bosta skupaj spala.

Jeklarski magnatje so s svojo potezo vseeno toliko uspeli, da je delavski odbor za enkrat opustil misel na delavske volitve. Pri teh manevrih je vseskozi sodelovala delavska tajnica, ker je pač dobra duša in kot taka želi le harmonične odnošaje v jeklarski industriji.

Ampak do teh ne bo prišlo, vsaj ne z barantanji v Washingtonu. Imajoč pred seboj izkušnje avtnih delavcev, so tudi jeklarski delavci uverjeni, da bodo prišli najprej do organizacije s piketnimi linijami. Kakor sedaj izgleda, bo prišlo do večjega organizacijskega vrvenja kakor hitro se položaj v jeklarski industriji nekoliko izboljša. Leto 1935 bo skoraj sigurno videlo obnovitev večjega boja tudi v tej industriji.

POTEK PROCESA PROTI BRUNU HAUPTMANNU

Flemington, N. J. — Glavni Hauptmannov odetnik Reilly je naznanil, da bo v četrtek imenoval štiri osebe, dva moška in dve ženski, ki so po njegovem mnenju odgovorne za ugrabitev in umor Lindberghovega otroka. Odvetnik vsekakor meri na bivše služabnike pri Lindberghu. Ena izmed teh bo menda Betty Gow, bivša pestunja otroka, ki je zdaj prišla iz Škotske z namenom, da bo pričala za državo.

Druga važna državna priča bo dr. John F. Condon, ki je pod imenom "Jafsie" posredoval med Lindberghom in neznanim ugrabiteljem ter mu izročil odkupnino na pokopališču Raymond v Bronxu (New York). Dr. Condon je večkrat obiskal Hauptmanna v zaporu, a do danes še ni znano, če ga je identificiral kot pravega, kateremu je izplačal Lindberghov denar.

Tragedija srbske družine zaradi božičnega darila

Oravica, Jugoslavija. — To je povest o pravoslavnem božiču, o sinovski ljubezni Jurija Nikolaja in o tragični smrti treh ljudi v vaški gostilni.

Nikolaj je dolgo let bival na Ogrskem, kjer je napravil majhno bogastvo in se odločil za vrnitev v svojo vas. S seboj je prinesel 10,000 dinarjev da jih izroči materi in sestri kot božično darilo. Ko je prišel v gostilno, se je vpisal kot tujec, ker je hotel mater in sestro presenetiti na božični dan z darilom, obenem pa se jima bo dal spoznati.

Mati, ki ni spoznala v tujcu svojega sina, je videla denar in se ga polakomnila. S hčerko sta sklenili, da ga umorita, kar sta tudi storili. Nikolaja sta zabodli, ko je spal. Ko je bila pozneje ugotovljena Nikolajeva identiteta, se je mati obesila, hči pa je skočila v vodnjak, kjer je utonila. Vsota 10,000 dinarjev je bila porabljena za pogrebne stroške trojice.

Domače vesti

Adamičev članek

New York. — Louis Adamič je v zadnji številki revije "The Nation" objavil zanimiv članek o kopanju in prodajanju "butlegarskega" trdega premoga v vzhodni Pennsylvaniji.

Radijski koncert iz Belgrada

Chicago. — Zadnjo soboto popoldne smo slišali koncertne točke iz Belgrada, glavnega mesta Jugoslavije, ki je bil v radiu prenešen v Združene države in v Chicagu je bil oddajan s postaje WBBM. Operni pevec Jovanovič in operna pevka Popovič sta pela narodne srbske in hrvaške pesmi in orkester je igral razne melodije. Petje, ki je bilo izvrstno, je statika precej skazila. To je bil prvi koncert v Belgradu, ki je bil oddajan v Ameriki.

Rudar ubit pri delu

Spring Canyon, Utah. — Dne 2. januarja je bil tu ubit pri delu v rovu v Standardvillu Nick Kulaj, star 51 let in doma od Svete nedelje na Gorjancih. Njegova bivša žena, s katero je bil razporočen, živi z otroci vred nekje v Chicagu.

Nesrečen padec

Granville, Ill. — Ignac Ostanek, član društva št. 186 SNPJ, je padel tako nesrečno na ulici, pokriti z ledom, da si je zlomil nogo v členku. Nahaja se pod zdravniško oskrbo doma.

Nov grob v Clevelandu

Cleveland. — Zadnje dni je umrla na posledicah operacije Amelija Šuštaršič, roj. Strmole, stara 42 let in doma iz Št. Vida pri Zatični na Dolenjskem. V Ameriki je bila 21 let in zapušča moža, dva sinova in hčerko. Bila je članica društva št. 142 SNPJ.

Novi grobovi v starem kraju

Cleveland. — Mary Stanovnik je prejela žalostno vest, da je v Selih pri Osilnici ob Kolpi umrl njen oče Anton Šimec v starosti 79 let. — Louis Prijatelj je prejel žalostno vest, da je v Ponikvah pri Velikih Laščah umrla njegova mati Margareta Prijatelj, roj. Škulj, v starosti 79 let. V Ameriki zapušča dva sinova.

Kardinal O'Connell se jezi na razredni boj

Boston, Mass. — William O'Connell, kardinal in nadškof, je v nedeljo objokoval "hujskanje razreda proti razredu, delavce proti delodajalcem in reveže proti bogatinom" v svojem govoru na zborovanju društev Sv. imena. Rekel je, da razredni boj "prihaja od hudiča" . . .

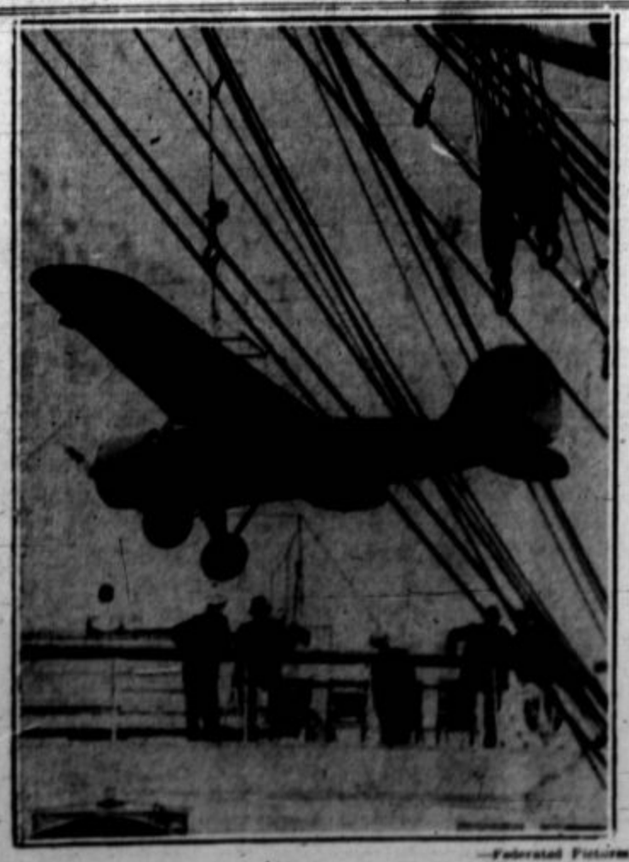

Nakladanje letala, s katerim namerava letalka Amelia Earhart poleteti iz Havaja v Združene države, na parnik Lurline.

NAPAD NA HITLERJA IN STARHEMBERGA

Berlin, 7. jan. — Nepotrjeno poročilo iz Monakova se glasi, da sta tamkaj dva vojaka napadalnih oddelkov hotela ustreliti Hitlerja v noči 31. decembra, toda nista ga zadela, sta pa smrtno ranila šoferja. Ta napad je povzročil, da je Hitler zadnji teden sklical misteriozno konferenco voditeljev svojih čet, nacijske stranke in redne armade v Berlinu. Uradni krogi zanikajo resničnost napada, fakt pa je, da ima Hitler že teden dni—novega šoferja.

Dunaj, 7. jan. — Drugi atentat na kneza Starhemberga, podkancelarja in voditelja fašističnega Heimwehra v Avstriji, je bil izvršen včeraj, a ni se posrečil. Dva moža sta streljala nanj na letališču in neki višji hajmverovski častnik je bil težko ranjen. Napadalca sta bila aretirana. Policija pravi, da sta komunista.

LAVAL IN MUSSOLINI DOSEGLA SPORAZUM

Rim, 7. jan. — Francoski zunanji minister Pierre Laval in Mussolini sta konferirala v soboto in včeraj ter se zedinila v vseh glavnih točkah diskuzije. Podrobnosti ali vsaj glavni obrisi teh točk bodo objavljeni danes v uradnem komunikeju. Ena izmed teh točk je garancija za neodvisnost Avstrije. Pogodba o tej garanciji bo predložena v podpis Nemčiji in mali antanti.

Druga točka diskuzije obsega dežele Balkana in srednje Evrope in določa, da se pet ali šest držav obveže, da se ne bodo vtikale v notranje politične zadeve drugih. Italija, Avstrija, Ogrska, Čehoslovakija, Jugoslavija in Nemčija bodo povabljene, da podpišejo ta pakt.

Afriško vprašanje je bolj trd oreh in razgovarjanja o tem vprašanju med Lavalom in Mussolinijem se nadaljujejo danes.

Med konferencami, ki trajajo dve ali tri ure dnevno, je Mussolini gostil Lavala na sijajnih banketih.

Paroplovne družbe podpisale pogodbo z mornarji

New York. — 42 parobrodnih družb, ki so članice American Shipowners' Association, je podpisalo pogodbo z mornarsko unijo ADF. Pogodba velja za eno leto in je prišlo do nje prvič po 1921. Določa osemurnik in zvišanje plač do $20 na mesec.

PROFESORJI NE VIDIJO IZHODA IZ KRIZE

Rooseveltova gospodarska politika ovira okrevanje

INFLACIJA ALI KAJ?

Chicago. — (FP) — Zadnje dni so tu zborovali člani šestnajstih profesorskih organizacij in drugi eksperti v socialnih znanostih, ki so v svojih govorih in poročilih izražali dvom v hitro ekonomsko okrevanje dežele. Za večino ameriškega ljudstva ne bo blagostanja v tem letu, je bilo njih mnenje.

Dosedanji veliki armadi brezposelnih se bodo v prihodnjih letih pridružili nadaljnji milijoni, ako ne bo medtem prišlo do velike inflacije. Tudi v tem slučaju, da pride inflacija, je polom neizogiben zaradi padanja kupne sile in temu bo sledila še večja brezposelnost. To napoved je izrekel Ewan Clague, ekonom iz Philadelphije.

Carl Pribram, profesor politične ekonomije na Brookings institutu v Washingtonu, je dejal, da posojila, ki jih dobivajo državne vlade iz federalnih fondov za nasičevanje revežev, zavlačujejo okrevanje. Posojila, ki gredo za take neprodukcijske svrhe, le grmadijo narodne dolgove in vodijo v bankrot. Delitev dela in pošiljanje brezposelnih na farme tudi ni izhod iz ekonomske stagnacije.

Nihče od znanstvenikov ni imel dobre besede za NRA in "new deal". Soglasno mnenje je bilo, da je "new deal" povečal birokracijo, ki se redi na račun davkoplačevalcev. V vseh departmentih "new deala" se opaža nejasno pojmovanje perečih gospodarskih problemov in Rooseveltova politika celo ovira okrevanje.

Profesor W. M. Ogburn s čikaške univerze je napovedal večjo vladno kontrolo bizniških aktivnosti v prihodnjih letih. Okrajne in državne avtoritete so v tej krizi pokazale svojo nesposobnost in iz tega izvira nekakšno "partnerstvo" med vlado, industrijci in delavci.

Zanimivo je dejstvo, da ni teh par tisoč socialnih ekspertov, ki so se zbrali v Chicagu, posvetilo skoro nobene pozornosti vojni nevarnosti v očigled veliki napetosti, ki prevladuje po vsem svetu, in vojnim pripravam Rooseveltove administracije. Edini, ki se je dotaknil tega vprašanja, je bil George Soule, urednik revije "New Republic". On je izjavil, da ne vidi drugega izhoda za uposlitev milijonov brezposelnih kot v slučaju izbruha vojne. V bodočem svetovnem konfliktu bosta glavni nasprotnici Amerika in Japonska. Slednja je to jasno pokazala z izjavo, da ne bo nadalje podpirala politike odprtih vrat v zvezi s pošiljanjem ameriškega blaga v Mandžurijo, dočim so Združene države zavrgle japonsko zahtevo glede enakopravnosti oborožene pomorske sile.

Nacijska "justica" ne počiva

Berlin. — Nacijska "ljudska sodišča" so zaposlena po vsej Nemčiji že dalj časa. V Berlinu je bilo zopet aretiranih 24 članov socialistične delavske stranke in postavljenih pred to fašistično sodišče. Razen petih, ki so bili oproščeni, so bili vsi obsojeni na kazni od nekaj mesecev do treh let zapora. Po tri leta so dobili trije delavci.

Obtoženi so bili "kolektivnega izdajstva". Bili so namreč člani podzemskega antinacijskega gibanja.

ŠVICARJI SE POTEGNILI ZA NEMŠKEGA PACIFISTA

Curih, Švica. — Večje število švicarskih intelektualcev in vodilnih osebnosti vseh političnih strank je nemški vladi poslalo spomenico, v kateri jo urgirajo naj izpusti iz koncentracijskega taborišča znanega nemškega pacifista in pisatelja Carla von Ossietskyja.

On je bil prijet takoj po požigu parlamenta in vržen v zapor. Pozneje je bil premeščen v koncentracijsko taborišče v Sonnenburgu in od tam v par drugih taborišč. Njegov edini prestopek je bil, da je bil pred polastitvijo vlade po nacijih vodilni pacifist. Radi tega je še vedno preganjan po konfinacijskih zaporih. Član ni bil nobene stranke.

Spomenica pravi, da podpisani — več sto prominentnih Švicarjev — intervenirajo pri vladi tretjega rajha zgolj iz človekoljubnih ozirov. Hitlerjevo vlado urgirajo, naj izpusti Ossietskyja na svobodo radi njegovega slabega zdravja in jo pozivajo, naj s tem svetu tudi dokaže dejansko svoj toliko naglašani pacifizem.

Je pa malo upanja, da bo ta intervencija kaj pomagala, ker naciji ne poznajo nobenega človekoljubja, željo po miru pa naglašajo iz priročnosti. Hitlerju služi njegov "pacifizem" za krinko, pod katero Nemčijo tajno oborožuje.

POL MILIJONA POSAARČANOV PRI DEMONSTRACIJAH

Saarbruecken, Posaarje, 7. jan. —Prebivalstvo posaarske doline se je včeraj razdelilo na dva tabora, ki sta v paradah in na shodih demonstrirala drug proti drugemu za in proti povratku Posaarja v Nemčijo. Glasovanje o tem vprašanju se vrši prihodnjo nedeljo. Demonstracije so bile mirne, le nekaj malega je motilo mir. Hitlerjevih demonstracij za Nemčijo se je udeležilo okrog 250,000 oseb, protihitlerjevskih pa okrog 200,000. Če je to kakšno merilo, bo glasovanje izpadlo nekako pol in pol. Za Francijo ni nobenih demonstracij. Opozicija proti povratku v Nemčijo (socialisti, komunisti in nekatere katoliške organizacije) agitira za status quo, to je, da Posaarje ostane pod upravo Lige narodov.

SOVJETI OBTOŽUJEJO "VELESILO" VOJNE ZAROTE

Moskva. — Neka mogočna država, ki pa ni imenovana, podpira malo državico, katere konzul v Leningradu je baje dal denar morilcu Sergija Kirova, komunističnega voditelja. To obtožbo vsebuje uvodni članek Pravde, glasila komunistične stranke. (Leonid Nikolajev, ki je umoril Kirova 1. decembra, je v svoji izpovedi, ki so jo sovjetske oblasti objavile, baje rekel, da je prejel pet tisoč rubljev od nekega konzula v Leningradu).

Pravda pravi v uvodniku, da za malo državico stoji velika in mogočna država, ki smatra vojno proti Sovjetski uniji za sveto misijo. Njej cilj je, da z vojno doseže spremembo sedanjih mej evropskih držav.

93 oseb rešenih z nasedene ladje

Miami, Fla. — Parnik Havana, last Ward linije, je v soboto nasedel na koraljne kleči severno od otočja Bahame in okrog 60 milj južno od Floride. Na parniku, ki je plul iz New Yorka na Kubo in v Mehiko, je bilo 51 potnikov in 126 oseb posadke. Kolikor je bilo znano v pondeljek, so 93 oseb rešili, usoda ostalih pa še ni znana. Eden potnik je umrl zadet od paralize.

KAJ PRAVIJO METODISTI O 'NOVEM DEALU'

Vse Rooseveltove reforme so usmerjene za ohranitev profitnega sistema

"FORGOTTEN MAN" POZABLJEN

New York. — Božična poslanica Metodistične federacije za socialno službo ni prav nič laskav dokument za "nove dealerje". Njen avtor dr. Harry F. Ward, profesor teologije na semenišču Columbijske univerze, nič ne izbira besed v portretiranju "novega deala" in njegovih posledic ter cilja.

Metodistična federacija vidi v "new dealu" nič drugega kot prizadevanje Rooseveltove administracije za "ohranitev profitnega sistema". O socialni pravičnosti ni pod Rooseveltovimi reformami nobenega sluha. Na drugi strani pa vidijo metodisti Wardove šole tole sliko:

Tendenca "novega deala" je v prvih 20 mesecih prinesla znižanje življenjskega standarda ameriških mas, kreiranje umetnega pomanjkanja in usmerjevanje vseh ukrepov v interesu finančnikov in industrijalcev.

Od vseh milijard, katere je vlada potrošila za "okrevanje", je "človek na cesti", navadni ljudje, prelel le 10%.

Fašizem se najbolj očituje v znižanu življenjskega standarda ameriških mas, na drugi strani je pa administracija skoraj popolnoma propadla s svojim prizadevanjem za uposlitev brezposelnih.

Predsednik Roosevelt ne mara kreniti na levo, ampak si prizadeva, da ohrani profitni sistem.

Vladne subvencije biznisu so pripomogle do novega grmadenja profitov v krizi. V prvi polovici leta 1933 je 506 korporacij vseh vrst naredilo $157,579,000 čistega profita, lani v isti dobi pa $408,572,000. 402 industrijskih podjetij je v isti dobi dvignilo profite od $57,380,000 do $355,000,000 ali 600% več.

Ves ta čas pa je bila dežela priča stalnemu padanju življenjskega in prosvetnega standarda; tisoče šol je bilo zaprtih, v neštetih drugih pa pouk omejen na dva do tri mesece v letu; pet milijonov mladine se trenira za poklice, katerih ni nikjer.

V delavskih bojih je hitro mobilizirana vsa vladna mašinerija, ki teče gladko za preprečenje stavk ali pa zdrobitev istih z znanimi "poravnavami". Kadar delavstvo pa kljub temu udari, tedaj administracija navadno cinca, podjetniki pa zmagajo.

To je v kratkih potezah analiza levičarskih metodistov Rooseveltovega reformizma, ki je znan pod imenom "new deal". Analiza je realistična in njenih ugotovitev ne more zanikati noben "novi dealer".

POLJSKI RUDARJI KONČALI GLADOVNO STAVKO

Katowice, Poljska. — Štirideset rudarjev od osemdesetih, ki so pred enajstimi dnevi pričeli z gladovno stavko v premogovniku v bližini mesta Sosnowice, je zadnjo soboto prišlo iz jame na površje, ko so jim krajevne oblasti obljubile, da bodo jim preskrbele delo. Iz vlažnega premogovnika 250 čevljev pod zemljo so prišli izmučeni in izčrpani.

Prošnje žen rudarskih stavkarjev, ki so jih naslovile upravitelju premogovnih družb, so prinesle intervencijo in obljubo kompanij, da jim bodo preskrbele delo.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Roosevelt "novi red"

Predsednik Roosevelt je v svoji poslanici, naslovljeni novemu kongresu, zadnji teden omenil "novi red", ki prihaja v Ameriki, ampak ta "novi red" prihaja v "mejah in duhu ameriške ustave."

Pravilno! Vse, kar prihaja v zadnjih dveh letih pod režimom "new deala" je v mejah in duhu ameriške ustave — v mejah in duhu starih ameriških tradicij in institucij. Ampak vse to ni "nov red", to je *stari red*.

Da se vrača stari red, nam je Rooseveltova poslanica najboljša priča.

Predsednik je naznanil kongresu, da je sit relifnega sistema. Ta sistem mora biti likvidiran, odpravljen in nadomeščen bo s sistemom relifnega dela za tri in pol milijona brezposelnih. Ostali milijoni brezposelnih — nihče ne ve natanko, koliko jih je, kar je zelo žalostno spričevalo administracijske "efficiency"! — bodo prepuščeni lokalnim organizacijam javne in privatne dobrodelnosti.

Sistem relifnega dela bo tak, da ne sme konkurirati s privatnim kapitalom! Delavci bodo plačani od vlade tako nizko, da baroni privatnih industrij ne bodo v strahu, da jim delavci uidejo k javnim delom. Vlada bo izvrševala le ona dela, ki se privatnim kapitalistom ne izplačujejo!

Predsednik je nadalje rekel: "Velike neenakosti so še med nami. Preveč privilegirani sloji še niso iztrebljeni in premalo privilegirani še niso dvignjeni." Ali ni to po starem? — Predsedik je tudi rekel: "Noben pameten človek nima namena, da bi uničil motiv profita; ta motiv pomeni pravico, da si lahko pridobimo sredstva za dostojno življenje zase in svoje družine . . . Mi bomo še nadalje priznavali, da večja individualna sposobnost je vredna tudi večjega plačila." V tem smislu je govoril tudi Hoover, ko je naglašal "krepki individualizem"!

Dokler predsednik Roosevelt tako govori, naj ne vara samega sebe in drugih, da je to nekaj novega, ali da je to nov red.

Vse to kaže, da stari red še živi v vseh svojih glavnih pognankih, čeprav je precej polomljen in okleščen.

Jasno je tudi to, če stari red kljub zdravilom "new deala" propade, ne bo umrl po zaslugah Rooseveltove administracije.

Novi stroji

Jeklarski baroni v South Chicagu so pričeli z instaliranjem novega procesa za valjanje jekla. Ogromna nova naprava bo stala barone brez malega dva milijona dolarjev. To je ena stran tega napredka tehnike.

Druga stran pa je — kakor poroča Roy A. Kelsey, predsednik 4. distrikta unije jeklarskih in železarskih delavcev — da bodo s pomočjo omenjene nove naprave štirje delavci izvršili delo, katerega je doslej vršilo 125 mož. To je ob kratkem vsa povest.

Baroni bodo izdali dva milijona dolarjev za nov proces valjanja jekla — izračunali pa so, da se jim ta dva milijona kmalu povrneta z milijonskimi obresti vred s povečano produkcijo z manjšimi stroški. To je kapitalistična stran tehničnega napredka. Kapitalistu je ves napredek tehnike v tem, da se produkt njegove tovarne podvoji, potroji ali podesetери, stroški za delo pa padejo na ničlo. Najidealnejša iznajdba za kapitalista bi bila, če bi tovarna obratovala brez delavcev, s samimi stroji in en sam čelovodja bi vodil ves obrat!

To je individualistično gledanje na razvoj tehnike. Kapitalist sploh ne gleda drugače. Nov stroj nima zanj pomena, če ni njegov in če ga ne izkorišča zase. Kapitalist nima in sploh noče imeti pojma o *socialnem pomenu* tehničnega napredka.

Tako je v razredni družbi. Kako malo je še ljudi, ki to razume! In najbolj žalostno je, da je še med nami ogromna večina delavcev, ki tega ne morejo razumeti! O, da, delavci se hudujejo na stroje, na nove iznajdbe, ki jim odjedajo zaslužek in jih mečejo na cesto v armado brezposelnih, nočejo pa razumeti, da bi bila moderna tehnika neizmerne koristi za vse človeštvo, če bi bila v *socialni službi*. Če bi stroj delal za vse ljudi, bi bil blagoslov — če pa dela le za enega ali deset ljudi, je za ostale prokletstvo. Tega nočejo razumeti!

Kam pojdejo delavci? Med nami kar mrgoli histerikov, ki se penijo v kampanjah proti komunizmu, socializmu in radikalizmu sploh. Ampak pravih vzrokov, ki dnevno plodijo bedo, trpljenje in radikalizem, nočejo videti! Slepi so. Čas pa je, da spregledajo delavci.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Razno iz vzhodnega Ohia

Bridgeport, O. — Ni še tako dolgo, ko mi je neki naročnik Prosvete in Proletarca iz bližnje naselbine rekel: "Jože, zakaj kaj več ne pišeš v naša dva lista, ker tvoje dopise rad čitam?" Mogoče jih on res rad čita, vsi pa ne. Pa morajo biti menda že zanimivi, ker o njih vedo tudi komunistični voditelji angleške narodnosti.

Dne 24. dec. mi je rekel glavni vodja komunistične stranke v Bridgeportu, neki Američan, da sta se z nekom ravno par dni prej pogovarjala o mojih dopisih. Kdo jih njim prevaja, ne vem, vem pa, da Prosveta s tem dobiva več poznavalcev, ki bi drugače sploh ne vedeli, da obstoji.

V okolici Bridgeporta je zadnja dva tedna razsajala neka epidemija, ki je podobna influenci. Zadela je otroke in odraščene. Tudi meni in trem sinovom ni prizanesla. Starejšega je prijelo isti dan, ko smo imeli priredbo soc. kluba št. 11. Mislili smo že, da bo treba opustiti igro, v kateri je nastopil, pa je vseeno nekako prerinil, da je šla stvar naprej.

Programa, ki se je vršil 29. dec., ne bom opisaval, ker sem ga vodil sam. Vendar so mi rekli nekateri, da jih ne smemo pozabiti povabiti, kadar še kaj sličnega priredimo. Udeležba je bila tako velika kot že dolgo ne. Razpoloženje dobro in nobenih neprilik. Le pive nam je prehitro zmanjkalo. In ker smo imeli dovolj newyorčana, je bilo tudi "okey". Posebno so se odzvale naselbine Maynard, Neffs, Blaine, Martins Ferry, Windsor Heights in še celo Cleveland je bil zastopan. Dobro je bila zastopana z mladino in odraslimi tudi naša domača naselbina. V imenu soc. kluba št. 11 izrekam hvalo vsem skupaj.

Na zadnji seji tukajšnje federacije SNPJ so se naredili potrebni koraki, da se prepreči državni zbornici v Ohiu obdavčenje podpornih društev. Slične korake so podvzela tudi priključena društva, ki so poslala protestne resolucije na pristojna mesta. Uradniki federacije so bili izvoljeni vsi stari razen zapisnikarja, katero delo bom v tekočem letu vršil jaz. Federacija je tudi sklenila, da bodo vsa novopristopla društva prosta prispevkov za štiri mesece. Prihodnja seja bo četrto nedeljo v aprilu ob 2. popoldne v novem domu društva 333 SNPJ na Blainu.

Ker sem bil od božiča do 2. januarja prost, sem obiskal nekaj bližnjih naselbin glede razpečavanja Ameriškega družinskega koledarja. In kot razvidim je naša dolina najslabša, kar se tiče delavskih razmer rudarjev. Po drugih krajih so vsaj čez leto nekaj delali, čeprav zdaj ne delajo. Tukaj pa že od 1. aprila le po dva do tri dni na dva tedna. In da družba premogarje še bolj draži, jih pusti doma ves teden, v soboto jih pa pokliče na delo ko nalašč. Mogoče je tudi, da je kompanija dogovorjena z relifno komisijo, da jim ni treba dajati podpore.

Razmere so neznosne. Kaj vse morajo ljudje pretrpeti! Kljub temu bo večina še rekla: Dajte Rooseveltu čas, pa bo uredil tako, da bo za vse prav. Roosevelt je lahko dober človek, ampak ne more rabiti bajoneta, ki na oba kraja reže. In to kar on dela, pomeni rakovo pot za delavstvo. In slično tudi vsa demokratska mašina, ki je že vse obdavčila; v naši državi hoče zdaj še podporna društva. Enako republikanci.

Pa naj mi še kdo reče, kaj bi bilo, če bi bili socialisti na krmilu. Slabše sigurno ne, bolje pa. V državi Connecticut je bilo pri zadnjih volitvah izvoljenih v državno zbornico le par socialistov (pet), pa jih je governer prisiljen vabiti na važna posvetovanja, ker bodo imeli v senatni zbornici ravnovesje.

Nas ne bo rešil noben mesija, pa naj bo Sinclair ali kdorkoli. Rešitev je le v programu in cilju kot ga zastopa socialistična stranka. To priznava danes že dosti učenih ljudi in tej priliki pokazal, da je kos takim nalogam.

Naj omenim, da je bila tudi udeležba pri koncertu velika — tako velika, da niso mogli vsi v dvorano. Za nekatere ni bilo prostora niti za stati, kaj še sedežev! Tako je bilo tudi zvečer pri plesu in zabavi. Vse je bilo izvrstno razpoloženo, mladina, starši in prijatelji.

Rad bi odgovoril na nekatere kritike, češ, kaj je treba teh zborov in slovenske mladinske šole, ker se s tem goji le šovinizem. Jaz sam sem sovražnik tistega ogabnega šovinizma, ki vzgaja fašizem in pogazi vse delavske in človeške pravice. Toda stojim na stališču, da je za našo mladino dobro, če se nauči vsaj deloma svojega jezika, pa naj bo v petju ali govorici. V tem slučaju se vsaj s starši lahko bolje pogovori v njihovem jeziku. Vsi lahko vemo, da je komaj 15 do 20 odstotkov staršev, ki dobro obvladajo angleški jezik.

In drugo je tudi to, da je bolje, če se otroci nekaj uče, kakor pa če skačejo in nore po cestah in drugod. Sem pa tudi za to, da se jih uči kaj delavskega, tako v petju ko v drugem, da se bodo zavedali, kam spadajo. In to je najvažnejše. Frazarije in ponemunevanja imamo že itak preveč.

Še kaj več iz metropole vam poročam drugič. No, še nekaj me prav veseli. In to je, da se je povečala Prosveta. Želim tudi, da bi bila kaj kmalu dodana še sobotna številka. Le naprej za dnevnik Prosveto!

Anton Jankovich.

Se še želi zabavati

Milwaukee. — Dasi sem naročnik naše priljubljene Prosvete že odkar izhaja, je to moj prvi dopis. Upam torej, da dobim nekoliko prostora, da poročam o veselem svidenju z mojimi številnimi prijatelji.

Bilo je na božični večer. S sobratom Frankom Bergantom in njegovo priljubljeno soprogo Kristino se podamo malo povasovat k sobratu Joe Sajku. Tam smo našli dva prijatelja. Takoj za nami pride tretji, četrti, peti itd. Ni bilo dolgo, ko nas je bilo zbranih lepo število ožjih prijateljev. Razumljivo je, da se je ta sestanek razvil z veselo družbo. Govorica je tekla gladko ob polni mizi dobrega grozdnega soka in okusne jedi, za kar sta pridno skrbela prijatelj Sajko in njegova postrežljiva soproga. In v taki družbi naravno doni tudi naša slovenska pesem.

Rečem naj, da nisem bil v taki prijetni družbi vse svoje življenje. Tudi smo zaključili v razgovoru o razmerah v Jugoslaviji, da bi ne hoteli tam živeti za stalno pod 11-letnim kraljem nikdar več.

K zaključku se najtopleje zahvalim Joe Sajku in njegovi prijazni soprogi, Franku Bergantu in njegovi ženici ter vsem ostalim prijateljem. Da bi se le večkrat zbrali skupaj na takem sestanku, prepevali naše slovenske pesmi ter bili veseli!

Louis Barborič.

To in ono iz Clevelanda

Cleveland. — Staro leto 1934 smo poslali v morje večnosti. Od njega smo se poslovili na prireditvi pevskega zbora Jadran na silvestrov večer. Na tej prireditvi nas je bilo veliko in vsi veseli. Za starim letom se nismo prav nič jokali, ker nam delavcem ni prineslo nič dobrega. Služilo je le parazitom in izkoriščevalcem.

Novo leto smo pozdravili v nadi, da nam prinese kaj boljšega. Pa dosti boljšega tudi ne smemo pričakovati, vsaj ne dotlej, dokler bo vladal sedanji izkoriščevalski sistem v tej deželi in po celem svetu. Znana resnica je, da se sistem ne ustvari sam od sebe. Ustvarijo ga ljudje. Taki, kakršni so ljudje, tak je sistem. Tako je bilo in tako ostane.

Na novega leta dan pa smo imeli v SDD prav lepo prireditev. To je bil koncert mladinskega pevskega zbora, katerega poučuje Louis Seme. Ta zbor obstoji komaj tri mesece. Čudimo se, da se je moglo otroke v tako kratkem času toliko izučiti. Koncert se je izvrstno obnesel. Iz tega se razvidi, da se da iz mladine marsikaj napraviti. Samo vztrajnosti je treba. Mi vsi vemo, da je mladina razpoložena in razposajena, da rada skače in nori — saj smo bili menda vsi taki, ko smo bili mladi. Ampak pevovodja mr. Seme se je ob

ZAHTEVAJO PREISKAVO HEARSTOVEGA FAŠIZMA

Washington. — Pred kongresni odsek za preiskavo neameriških pokretov je te dni prišla deputacija profesorjev z zahtevo, da posveti svoj žaromet tudi na fašistično propagando Hearstovega časopisja.

Hearst je bil obtožen, da skuša s svojo propagando hitlerizirati višješolske institucije kot prvi korak za uvedenje diktature v Ameriki. Frederick L. Redefer, tajnik Asociacije za progresivno vzgojo, je izjavil, da so razne sile pričele "s teroristično kampanjo proti učiteljem".

On je zahteval, da kongresni odsek uključi v svojo preiskavo Hearstove publikacije, javnonapravne družbe in Ameriško trgovsko zbornico, ki s svojo teroristično propagando skušajo vplivati na ameriško šolstvo.

"Če William Randolph Hearst uspe s svojo kampanjo, bo reduciral ameriška vseučilišča in šolstvo sploh na slično stopnjo kakor so nemške šole in univerze pod Hitlerjem", je rekel profesor George C. Counts z učiteljišča v New Yorku.

"To je bodisi pričetek splošne fašistične kampanje v Ameriki ali pa le publicitetni "stunt" za razširjenje cirkulacije Hearstovega časopisja. Naj bo že prvo ali drugo, ameriško ljudstvo je upravičeno dobiti odgovor. Njegova metoda je tako podobna Hitlerjevi propagandi v Nemčiji, da dviga ostro sumnjo pri vseh patriotičnih Američanih."

Kongresni odsek ni deputaciji dal nobenega definitivnega odgovora glede njene zahteve.

Vlada toži za Dawesovo posojilo

Chicago. — Kakor izgleda, bo zvezni vladi predla trda predno bo prišla do 60 milijonov od 90-milijonskega posojila, katerega je dobil "Hell 'n' Maria" Dawes pred tremi leti od vladne rekonstrukcijske finančne korporacije za svojo skrahirano banko.

Vlada je dobila povrnjenega le 30 milijonov, za ostalih 60 milijonov je vložila pa tožbo proti delničarjem skrahirane banke. Tožba je bila vložena na sodišču v Chicagu, Washingtonu, New Heavenu in New Yorku.

Reporterji bodo proslavili obletnico svoje organizacije

New York. — Prvo obletnico ustanovitve organizacije Writers Union bodo proslavili pisatelji, reporterji in uredniki na velikem shodu dne 18. januarja v New Yorku. Na tem shodu bodo poleg drugih stvari razpravljali tudi o brezposelnosti med temi delavci in splošnem položaju v časopisni industriji. Shoda se bodo udeležili tudi reporterji in uredniki, ki so zastavkali pri listu "Newark Ledger".

Čikaškim komunistom obetajo trdo pest

Chicago. — Policijski komisar James P. Allman je izdal policiji novo odredbo, po kateri mora biti vsaki aretirani komunist izročen industrijskemu policijskemu oddelku, ki je poznan tudi kot "rdeči škader". Ta oddelek se odlikuje po sadistični brutalnosti in je bil organiziran za pobijanje "prevratnih" elementov.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Frank Stebly, Black Diamond, Wash.—Avstro-Ogrska je imela ob izbruhu svetovne vojne okrog 50 milijonov prebivalcev, Nemčija pa okrog 65 milijonov.

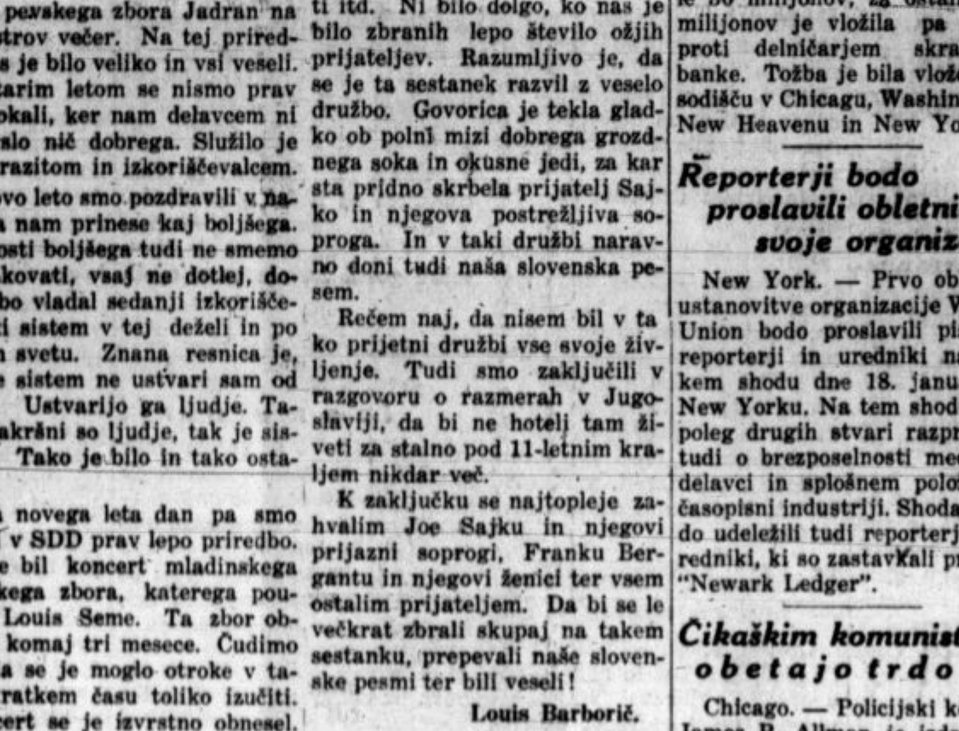

—Federated Pictures.

General Hermann Goering, glavni Hitlerjev pomagač, nabira na cesti prispevke v sklad za podpiranje revežev. Pred par leti je Hitler še kričal, da bo tretje cesarstvo odpravilo revščino in mizerijo nemškega ljudstva.

Nevidni vodniki v zraku

Moderna letala so med poletom v stalni zvezi z letališči. To zvezo vzdržujejo brezžični valovi, ki vodniku letala ne sporočajo samo vremenskih vesti in raznih navodil, temveč jim dajejo tudi možnost, da z radiogoniometri ostanejo v predpisani smeri.

Letalo oddaja v zraku dogovorjene znake, ki jih sprejema posebna postaja na letališču, in ta postaja je potem sposobna, da iz njih izračuna trenutni položaj letala in njegovo smer, ki ju nato z morebiti potrebnimi navodili za spremembo smeri sporoči letalu. Ves opisani postopek je razmeroma lahek in tako točen, da je mogoče postaviti nekakšno "zračno kretnico", ki preprečuje, da bi dve letali na isti progi in v obratnih smereh trčili skupaj. Sistem deluje izborno tudi v meglenem vremenu. Razumljivo je, da so ga izkoristili tudi za usmerjanje letal pri pristajanju v meglenem vremenu.

A kakor vsak sistem, pri katerem ima veliko vlogo še vedno človeška prisebnost in pazljivost, ima tudi ta napako, da utegne v odločilnem trenutku odpovedati. Katastrofe so potem skoraj neizogibne. Zato so iskali že od vsega početka načinov, ki bi kolikor mogoče izločili odvisnost od človeške pozornosti. V tem pogledu je velike važnosti najnovejša metoda za "slepo pristajanje", ki so jo odkrili v Nemčiji in že uvedli za razna velika letališča, kakor v Berlinu in Hannovru. Izumitelj te metode je berlinski tehnik dr. Ernest Kramar.

Princip njegovega izuma je na kratko sledeči:

Kar je za mornarja stalna signalna naprava na kopnem, to je za zračnega pilota nova signalnica za ultrakratke valove. Ti valovi (manj nego 10 m) se uporabljajo zato, ker je njih območje tako majhno, da ne sega v območje drugega letališča, tako da delujejo podobne signalne naprave lahko na vseh letališčih z isto valovno dolžino, na katero je uglašen tudi sprejemnik v letalu. Kramarjeva signalnica spominja zelo na nagometna vrata, oddaja pa vodilni žarek ultrakratkih valov, ki gre točno po sredini pristajalne poti. Žarek se dviga polagoma z isto krivino, po kateri naj letalo pristane na tleh. Pilotova naloga je sedaj samo ta, da se točno drži v tem žarku, kar ni težko, kajti če je pravilno v njem, mu to pove njegov sprejemnik z določenim, stalnim brenčečim glasom; čim se pa obrne v nepravo smer, začuje določene Morsejeve črte oziroma pike, ki mu povedo, kako naj obrača, da pride spet v pravo progo. Zavoljo še večje gotovosti ima pred seboj s sprejemnim aparatom zvezan instrument, ki mu kaže pravo in nepravo smer s kazalcem tudi optično. Omenjamo, da deluje to skoraj avtomatično brezžično signaliziranje še kakšnih 800 m od središčnice vodilnega žarka, tako da je že težko zaiti iz njegovega območja.

Za pristajanje je važno tudi vprašanje, kdaj naj letalec ustavi motor, da pride v drsečem poletu pravilno na tla. V jasnem vremenu to za spretnega pilota ni težek problem, hudo je pa v megli. A tudi to vprašanje je sedaj rešeno s pripravo, ki spominja v nekem pogledu na prvi signal in na glavni signal pri železnicah. Gre za oddajnik, ki 2 do 3 km od pristajalne točke pošilja kratke valove navpično v zrak in seče vodilni žarek. Ti kratki valovi povedo krmarju z dvema črtama, naj motor ustavi in preide v drseči let. Na koncu proge je potem še en podoben oddajnik, ki s šestimi črtami zapove letalcu, naj letalo položi na tla.

Posebno važno pri vseh teh signalnih napravah na ultrakratke valove je to, da v ničemer ne motijo normalnega sprejemnika na letalu, tako da dobi ta lahko še v zadnji minuti kakšno eventualno potrebno povelje, n. pr. obvestilo, da ne sme pristati, ali kakšno drugo navodilo.

S pomlajevanjem ni nič

Angleški vojaški zdravnik Arland je objavil senzacionalen spis, v katerem razkriva, zakaj je v zadnjih letih postalo okrog prof. Steinacha in Voronova vse tako tiho. Vzrok je preprost: oba raziskovalca nista imela s svojimi nekoč tako senzacionalnimi operacijami nobenega trajnega pomlajevalnega uspeha. Arland je preiskal 15 operirancev in operirank, v 14 primerih ni ugotovil absolutno nobenega izboljšanja v primeri s stanjem pred operacijo, ena izmed pacientk pa je kazala izboljšanje, ki je pa preveč neznatno, da bi opravičevalo nevarne pomlajevalne operacije. Posebno operacija po metodi Voronova povzroča vnetja, ki ogražajo pacientovo življenje.

V znanstvenih krogih so zbudila Arlandova izvajanja veliko pozornost in je pričakovati hudih debat. Vsekako je videti, da pomlajevanja, kakor smo si ga predstavljali nekoč, še ni na svetu. Morda pa bodo večji uspehi nekrvave metode z novopridelanim umetnim spolnim hormonom, ki je končno tudi uspeh Steinachovih raziskovanj.

Novo sredstvo proti jetiki

V Denverju (Colorado) so napravili pred več meseci tvegan poskus z novim pripomočkom zoper jetiko, ki kaže sedaj, da bo uspešen. Enajst kaznencev iz denverske jetnišnice se je dalo prostovoljno cepiti z bacili jetike in potem obravnavati z novim lečilom. Niti pri enem med njimi ni danes kakšnega sledu o bolezni. Kakšen je novi pripomoček, listi ne poročajo podrobneje, pač pa pišejo, da so pegumnim kaznencem oblasti odpustile ostanek kazni.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

SLEPARJI S KOKAINOM PRED SODIŠČEM

Sleparski družbi, ki je štela 22 oseb, je načeloval bivši policijski detektiv Rudolf Torkar. — Promet družbe je znašal nad 100,000 Din. Tajno so razpečevali sodo bikarbono za kokain

V Ljubljani se je pred malim sodnim senatom začela 11. decembra razprava zoper sleparsko družbo, ki je razpečevala tajno ponarejen kokain za visoke denarje. Neki zobotehnik je zavijal navadno sodo bikarbono v lepe zavojčke, jih opremljal z etiketami neke tovarne iz Nemčije ter izročal te zavoje Torkarju, bivšemu policijskemu detektivu, ki je imel celo družbo pomagačev okoli sebe. (Soda bikarbona je bel prah, ki ga uporabljajo ljudje, če jih "gorečica dere".) Ta ponarejeni kokain so prodajali nevednim ljudem po zelo visoki ceni. Na dan je prišla sleparija že pred dolgimi meseci in se je razprava proti glavnemu krivcu Torkarju začela že maja meseca, a na razpravi se je dognalo, da je v afero zapletenih še mnogo več oseb, zaradi česar so razpravo prekinili, uvedli novo preiskavo, izvršili nove aretacije ter sestavili še eno obtožnico proti Torkarju in pajdašem.

Razprava proti Torkarju in 21 soobtožencem se je pričela 11. decembra.

Glavni krivec Rudolf Torkar priznava deloma, da je ociganil najprej posestnika Jakoba Kranjca iz Cerknice za 25,000 Din, dalje Seljaka za 12,500 Din in v Ljubljani Pavla Kovača za 23,000 Din. En kilogram tega kokaina so prodajali po 12 tisočakov. Zaslužek je bil torej zelo lep in Torkar se je vozil kar v avtotaksiju od 'stranke do stranke' ter delil med nje kokain, ki naj bi jim pomagal do zaslužka. Kajti Torkarjevi kupci so ga prodajali dalje po še višjih cenah. Tihotapili so ga tudi v Italijo. Torkar pravi, da je vedel, da je kokain ponarejen, da pa se je z vsakim kupcem dogovoril, da mu vrne denar, če se pokaže, da je kokain ponarejen.

Torkarjeva zaročenka, tudi obtoženka Tončka B. priznava, da je pomagala prodajati kokain. Nekdo, ki mu je tožila o slabem življenju, ji je svetoval, naj začne s prodajanjem kokaina. Seznanil jo je s trgovcem Malijem z Golnika, ta s Permetom in Torkarjem in kmalu je bila v družbi sleparskih kokainistov. Pravi pa, da je zmerom mislila, da je kokain pristen. Skrbeti je morala za otroke, in za otroke mati vse naredi.

Obtoženec Lovro Sitar je pripovedoval, kako so prodajali kokain nekemu čevljarju v Rožni dolini v Ljubljani. Ta je kokain takoj preizkusil. Vsul ga je v vodo ter ga ogledoval, kakor da je kakšen kemik. Ko je videl, da se je "kokain" v vodi zapenil (soda bikarbona se zmerom zapeni v vodi), je bil prepričan o pristnosti ter je kupil tega prahu za 20,800 Din, češ, "s tem bom napravil dober kšeft". Je to čevljal France Žigon. Na vprašanje nekega odvetnika, odkod ima toliko denarja, da lahko plačuje take tisočake za kokain, je dejal Žigon: "Od sestre, ki je v Ameriki". Odvetnik: "Slabo upravljate sestrino premoženje." — "Slabo," je odgovoril Žigon.

Drugi dan razprave se je tudi dognalo, koliko je kriv Torkar. Neka priča, ki je doslej molčala, je na razpravi — ker je bila soobtožena — izpovedala mnogo obremenilnega za Torkarja.

Tretji dan razprave je govoril državni tožilec, ki je zahteval strogo kazen, govorili so nato še odvetniki, nakar je predsednik razpravo zaključil.

Danes, 15. decembra pa je bila popoldne izrečena obsodba: Torkar je bil obsojen na 2 leti in pol robije, Katarina Završanova na 2 leti robije, Mali Josip na 5 mesecev, Perme Franc na 10 mesecev, Završen Franc na 1 leto in 380 Din globe, Sitar Lovro na 7 mesecev in 120 Din globe, Dežman Ludvik na 5 mesecev, Turšek Štefan 5 mesecev, Raznožnik Stane na pol leta, Završan Ana na 3 mesece, Zamida Miha na 2 meseca, Svete Alojzij na 10 mesecev in Ivan Kokalj na 3 mesece. Trije so bili obsojeni na 1 do 3 mesecev, trije so bili oproščeni, proti enemu pa se bo razprava vršila posebej, ker je zdaj bolan.

Glavni obtoženec in obsojenec Rudolf Torkar je dejal sodnikom po sodbi: "Bodo še drugačni gospodje ričet jedli!" S tem je namignil, da so v zadevo zapleteni tudi še drugi, ki niso bili doslej razkrinkani in obtoženi. Jih bo zdaj, ko je obsojen, navedel? Potem doživimo lahko še tretjo kokainsko razpravo.

Vodovod v Ločah pri Konjicah obstaja sicer že 35 let, a bil je tako slabo urejen, da so pogosto ostajali vaščani brez vode in da je postajal vodovod neraben. Posebno v poletju je pogosto zmanjkalo vode. Zdaj so vodovod temeljito preuredili. Cevi so preložili na boljši teren, kjer ni plazov, da bi trgali cevi, kakor se je to dogajalo zadnja leta, povečali so rezervoar, tako da ni strahu, da bi vode kdaj primanjkovalo, hkratu so uredili, da bo voda vedno čista. Ta preurejeni vodovod so otvorili, kajpak s slavnostjo, z glavarjem in poslancem, v nedeljo 9. decembra.

Smrt Slovenke v Zagrebu. — Tik pred Zagrebom je samoborski vlak povozil 35-letno služkinjo Zofijo Zajčevo. Obležala je mrtva. Doma je bila iz Slovenske Bistrice.

Še dva. — V Toulonu v Franciji so v noči na 11. decembra spet aretirali dva jugoslovanska državljana, delavca, ki sta osumljena zveze s teroristi. Našli so pri njih časniške izrezke o marsejskem atentatu ter zraven napisane nečitljive opazke. Po aretaciji je baraka, v kateri sta ta dva delavca — Comik in Selinović — živela, pogorela do tal. Sodijo, da je kdo od njunih pajdašev zažgal barako, da bi zgoreli kakšni obremenjevalni dokumenti.

Uradne ure za berače. — Število beračev narašča iz dneva v dan. V sredini mesta jih preganjajo stražniki, legitimirajo jih, aretirajo in izganjajo iz mesta ali vtikajo v zapore — lahko rečemo, da se zanje policija najbolje zahima. Misli si najbrže, da opravlja dobrodelno dejanje s tem, da rešuje vprašanja beraštva in brezposelnosti, če izganja berače v pristojne občine. Toda beračev ni zaradi tega nič manj. Tega vprašanja ne bo rešila ne policija ne dobrodelnost. Dobrodelnost lahko le lajša, ne pa rešuje. Slišali pa smo o zanimivem predlogu glede beračenja. Ker se zaradi stražnikov berači izmikajo sredini mesta, je tem večji naval beračev na stanovanja v predmestjih. Revež prosi pač zmerom pri revežih. Vsak dan potrka gotovo 15 do 20 beračev na vrata predmestnih stanovanj. Pa so na nekem posvetu, ki ga je sklical socialnopolitični mestni urad v Ljubljani, predlagal nekdo, naj bi policija onemogočila trkanje na vrata. To je predlagal nekdo na zborovanju, ki naj govori o tem, kako pomagati revežem! Predlog je pogorel. Bolj z veseljem pa so sprejeli drug predlog, ki ga je stavil tajnik Zveze industrijcev dr. Golia. Ta je namreč proglasil, da je beračenje obrt, in da ima ta obrt eno veliko prednost pred drugimi obrtniškimi poklici: izvrševalci te obrti, berači, lahko ob katerikoli uri trkajo na vrata. Njih delovni čas ni omejen: zjutraj ali zvečer, čez dan ali ponoči, kadar le hočejo, izvršujejo svojo obrt. Zato — in to je bil predlog — naj se določijo tudi za beračenje uradne ure. Le ob tistih urah naj bi bilo dovoljeno beračem trkati na vrata in prositi za miloščino. Predloga najbrže ne bo mogoče oživotvoriti. Ampak domislek je to, kaj ne? Kaj če bi beračem naložili tudi davek?

Za 45 tisočakov je hotel nekdo ogoljufati lastnika Velikega mlina v Radomljah pri Kamniku, Ivana Nastrana. Zglasil se je v njegovi pisarni nekdo, ki je govoril nemško, hrvaško le za silo, ter predložil kopije železniških tovornih listov, češ, poslali smo vam tri vagone pšenice, kakor ste naročili, in prosim, da mi izplačate kupnino v znesku 45,000 Din. Knjigovodja je vzel tovorne liste ter jih pregledal. Vse je bilo pravilno: pošiljatelj pravi, naročilo res pravilno označeno, in tudi železniški žig je označeval pravo postajo: Bokov v Vojvodini. Le za to so bili ti žigi nekoliko bolj okrogli kakor so po navadi. To je bilo knjigovodji sumljivo in dejal je neznancu, naj počaka, da pšenica pride. Tujec je obljubil, da bo počakal v Radomljah, v resnici pa jo je naglo odkuril proti Ljubljani ter s tem potrdil knjigovodjevo domnevo, da so tovorni listi ponarejeni. Na podoben način je pred leti prišel do več tisočakov prav takšen neznanec iz Vojvodine s tovornimi listi. Opeharil je nekega industrijca v Kamniku.

Povodnji grozijo . . .

Sredi decembra smo, bliža je božič, ki je po navadi bel, če pa že ne bel, pa vsaj mrzel. Letos ga bomo menda doživeli v toplem dežju. Že kakih 14 dni skoraj neprestano po malem prši, včasih se huje vlije in celo zagrmi kak dan kakor poleti. Vse struge naraščajo in že povodnji grozijo.

Na ljubljanskem barju je že več cest pod vodo in otroci iz nekaterih vasi ne morejo v šolo. Ljubljanica je narasla pri Zalogu že pred dvema dnevoma skoraj za dva metra.

Hud naliv 12. decembra je povzročil veliko nevarnost ob Logaščici. Začela je naraščati in vsa kotlina do Jačke je pod vodo. Voda je dosegla zvečer poslopja obmejne čete in so se morali vojaki izseliti. Ponoči pa je voda dosegla tudi vas Zajačko. Vso noč so kmetje praznili hleve ter tirali živino na varno. Drugi dan je bil Brod že poplavljen. Več hiš je bilo do strehe v vodi. Logatčani pravijo, da take povodnji ni bilo že od leta 1865, ko je tekla voda okrog kolodvora. Čez dva dni pa je voda upadla, napravila pa je veliko škodo.

V nevarnosti so tudi hiše ob izlivu Ljubljanice v Savo. Ljubljanica je narasla že za tri metre in hiše stoje že v vodi.

Utopljenko so potegnili iz Ljubljanice pri Zalogu. Pri njej so našli dokumente na ime Elizabeta Jesenko iz selske doline. Morala bi v zavod sv. Terezije v Ponikvah na Dolenjskem. Kako je zašla v Ljubljanico, ni znano. Najbrže po nesreči, ker je ženica bila nekoliko slaboumna.

Dež še zmerom prši. A lahko se zgodi čeznoč, da zapihajo mrzli vetrovi in dobimo sneg in žlindro.

Skakanje z letal s padali je postalo navaden šport v Sovjetski uniji. Slika kaže skupino članov Zveze za kemično in zračno obrambo.

Filozofija hladnih dni

Tako zvanih "prehodnih časov", jeseni in pomladi, se ljudje zelo bojijo. Kaj lahko dobe tedaj zaradi vremenskih preobratov katarje lažjega ali tudi težjega značaja.

Po najnovejših raziskavah pa bi morali jesenske bolezni vrednotiti drugače nego pomladna obolenja. Jeseni je namreč odpornost proti bolezni veliko večja nego pomladi. Znano je, da pomlad kaj rada pobere stare ljudi in jetičnike, dočim prenašajo jeseni bolje. Med drugim bo razlaga za ta pojav v tem, da zima slabi človekovo odpornost in da ima tudi vrsta sončnega žarenja veliko vlogo.

Šele v našem času so ugotovili, da vsebuje svetloba ultravioletne žarke samo pomladi in poleti, dočim jih med oktobrom in marcem v nižinah ni. To je v zvezi z različnim vpadnim kotom sončnih žarkov. Čim bolj poševno vpadajo ti žarki, tem večja je pot, ki jo morajo opraviti skozi ozračje in tem večja je nevarnost, da se ultravioletni žarki na tej poti izgube za nas.

Tako je naravno, da je v jesenskem in zimskem času pri nas posebno pogosta bolezen rahitis. Ta bolezen je izrazito v zvezi s pomanjkanjem ultravioletnih žarkov in jo zato danes tudi uspešno zdravijo z ultravioletnimi preparati in umetnim obsevanjem z ultravioletnimi žarki.

Zakaj je nahod v tem času tako pogost?

V človeškem telesu je na milijone bolezenskih klic. V normalnem stanju tvori proti njim samo potrebne obrambne snovi, ki zadržujejo njih razmnožitev. Kadar padejo vnanje temperature, bi moralo telo povečati produkcijo obrambnih snovi, a tega ne stori tako hitro, da bi začasno ne prevladovali bacili in se razbesneli posebno nad dihalnimi organi, ki so mrazu najbolj podvrženi. Tako se pojavi nahod.

Zakaj nam mraz pordeči lica?

Veter nekako masira obrazne mišice, pospeši krvni obtok in posledica so rdeča lica.

Če stopite po zimsko-sportnem udejstvovanju v toplo sobo in vam lica postanejo žareče rdeča, pomeni to, da je del toplote, ki jo je telo proizvajalo zoper vnanji mraz, sedaj odveč. V mrazu se je žilje stisnilo, v topli sobi se spet razširi, količina krvi, ki se pretaka skozenj, se poveča in odvaža odvišno toploto skozi rdeča lica na prosto.

Če pa ste napol zmrznjeni in je koža že vsa rdeča in razpokana, tedaj se je tkivo začelo razkrajati, rdeče krvno barvilo se je že izločilo iz krvne snovi.

Ljudje, ki imajo vedno rdeča lica, so lahko prav zdravi, rdečica je znak, da jim telo proizvaja mnogo toplote. Abnormalna rdečica pa kaže, da prevladujejo v krvi rdeča telesca.

Zakaj nam v mrazu šklepetajo zobje?

Če vas mrazi, vam mora telo bolj "zakuriti". 75 odstotkov vse te toplotne produkcije se izvrši v mišicah. Zato zadostuje, da se gibljete in že vam postane topleje. Če pa ostanete negibni na mestu, da telo samo pobudo za gibanje, organizira vam namreč splošno drhtenje mišic. Najprvo reagirajo drobne podkožne mišice, ki stisnejo kožno površino skupaj, dlačice se postavijo pokonci — in že imate najlepšo "kurjo polt". Če to še ne zadostuje od navadnega šklepetanja z zobmi do splošne treslice. Tako si pomaga telo samo.

Zakaj nas hud mraz boli?

Enostavno zato, ker vpliva na neštetо živčnih končkov, ki so raztreseni po vsej kožni površini. Ob trebuhu je živčnih koncev, ki jih imenujemo mrzlotne točke, največ, na koncu jezika je po spet razmeroma največ nasprotnih toplotnih točk. Če vpliva mraz na nas, povzročijo te živčne točke hitro in močno stisnjenje mišične okolice, kar ima za posledico povišanje toplote. Po prehitrem stisnjenju pa trpijo tudi živci, ki posredujejo občutek bolečine, tako da nastane skoraj istočasno dvojni občutek: bolečina in mraz. Ker vodijo živci bolečine dražljaja hitreje v možgane nego temperaturni živci, se dogaja, da občutimo v ostrem mrazu najprvo bolečino in šele potem mraz sam.

Zakaj morajo živali zimo prespati?

Čim se v naravi temperature znižajo, se pri živalih, ki imajo navado zimo prespati, zgodijo čudne spremembe. Po spremembah v gradnji in delu krvnih žlez se jim telesna temperatura zniža približno na stopnjo vnanje temperature. Istočasno postanejo živali bolj lene in počasi zapadejo v spanje, ki traja običajno šest mesecev. Včasi jih pa zbudi velik mraz, včasi jim ne zadostuje tudi zaloga hranilnih snovi, ki so si jih nabrale v telesu. Tedaj se jim telesna temperatura večinoma takoj zviša in ostanejo budne za ure, dneve ali tedne.

Med zimskim spanjem živali ne mrejo od lakote, ker se je njih telesna presnova tako znižala, da vztrajajo z zelo majhnimi zalogami hrane cele mesece. Nizka telesna temperatura jim vztrajanje še slajša, ker je poraba "kuriva" za to nizko temperaturo minimalna.

Dr.—tn v Živl. in svetu.

Borba z meglo in dimom

Dva najhujša sovražnika Angležev

Kdor ni še nikoli doživel gosto, oljnato angleško meglo in videl, kakšno škodo povzroča prometu in človeškemu zdravju, ne ve, kako nujna je borba proti tej megli in dimu poleg nje. 12 odst. vseh nenadnih smrti na Angleškem ima svoj vzrok v pljučnih boleznih, ki jih povzročuje megla. Statistika uči, da poskoči v štirih, šestih tednih po težki megli število smrti neverjetno navzgor, smrtni primeri zaradi vnetja dihalnih organov n. pr. za 100 odst.

In dim? Te dni so izračunali, da so v zadnjih 25 letih izdali na Angleškem okrog 60,000,000 funtov za popravo škode, ki jo je na poslopjih povzročil dim. Ni čudno, da izdajajo stroge ukrepe proti tej mori in na njih podlagi so n. pr. v Glasgowu v zadnjih dveh desetletjih ugotovili majhno izboljšanje. Toda ideal brezdimnega mesta se na ta način seveda ne da doseči. Zato ugibajo najboljše angleške glave, kako bi učinkoviteje nastopili proti dimu, pri čemer bi se pokazalo znatno izboljšanje seveda tudi glede megle. Dimu ščih pa se niso izkazale.

—Federated Pictures.

Povodenj v okolišu La Crescenta, Cal., ki je napravila veliko škode in prisilila prebivalce na zapustitev svojih domov.

Električno gnojenje

Elektromagnetski toki pospešujejo ugodno rast pridelkov. — Soliter iz zraka. — Železne in jeklene žice kot prevodniki elektrike v zemlji

Okrog mesta, kjer je treščilo, so že davno opazovali, da dobi listje rastlin bolj temno zeleno barvo. Isto je s travo, ki rase v bližini železnih ali žičnih ograj in s paradižniki, ki se ne vzpenjajo ob prekljah v višino, temveč ob žici. Nadalje je znano, da zrase najboljša pšenica na svetu, kanadska, v 90 do 95 dneh, dočim potrebuje naša zimska pšenica okrog 285 dni, poletna pa okrog 135 dni preden dozori. Sploh je zanimivo, da rastline pod enakimi toplotnimi, talnimi, svetlobnimi in vodnimi pogoji proti severu čedalje bolje uspevajo. Zakaj to?

Znanost si je dala že pred nekaj časa odgovor na to vprašanje. Bližina zemeljskega magnetnega tečaja, kjer so elektromagnetski zemeljski toki močnejši, učinkuje ugodno na rast in pridelek, isto tako je udar strele zvezan s produkcijo soliter iz zraka, ki je rastlinam najboljše gnojilo, žične ograje in jeklene žice, ob katerih se vzpenjajo paradižniki, pa vodijo zračno električne toke do zemlje, kjer se vrši kemični proces, katerega uspeh je dušik — najčistejše gnojilo za rastline.

Po tem dognanju ni bilo čudno, da so začeli eksperimentirati na vse načine, da bi elektriko, in sicer v prvi vrsti tisto, ki je zastonj zemeljsko in ozračno, postavili v službo poljedelstva. Mnogi strokovnjaki sicer še danes dvomijo, da bi mogli na ta način doseči kakšne večje uspehe, a ta dvom se mora razpršiti ob poskusih, kakršne je izvršil n. pr. švedski profesor Lemstrom, in ki so dali naravnost sijajne rezultate.

Seveda ne moremo danes niti od daleč preceniti vseh možnosti, ki nam jih daje uporaba elektrike kot "gnojila", in današnje aparature, ki rabijo temu namenu, so gotovo še zelo primitivne proti tistim, ki jih bo ustvarila bodočnost. Vsekako velja omeniti, da eksistira že danes nekakšna mreža, ki se zakopije v zemljo tako globoko, da je ne more poškodovati niti plug niti brana, in ki lovi brezplačne zračne in zemeljske električne toke, posevku v prid. Enkratni stroški za takšno napravo veljajo za vsakih 1000 kv. metrov 300 do 400 dinarjev, nadaljnjih "obratnih" stroškov ni nobenih, naprava pa učinkuje najmanj 12 let. Dosedanji poskusi z njo so pokazali, da se letina poveča, da dozori neprimerno prej, da je v plodu veliko več sladkorja in škroba, da se vlaga v zemlji bolje obrani in da so rastline veliko bolj odporne proti boleznim in n'mam. Kolikšne prednosti bo imelo poljedelstvo s takšnimi pripomočki v primeri s sedanjim, danes komaj slutimo. Na vsak način bo precej drugačno od današnjega.

BARUCH KUJE DOBIČEK IZ DELNIC ZLATEGA RUDNIKA

Washington, D. C. — Bernard M. Baruch, milijonar in Rooseveltov svetovalec, je priznal, da je kupil zlat rudnik, o katerem niti ne ve, kje se nahaja. Izjavil je, da se ne strinja z žongliranjem zlate valute in da ne mara iz tega kovati profitov, kljub temu pa bo naredil nekaj stotisoč dolarjev v zvezi z revaluacijo zlata in srebra, ker lastuje delnice rudnikov.

Cena toni rude, ki jo kopljejo v rudniku Soledad-Mojave, ki je prišel v Baruchove roke, je namreč $13, dočim bi bila samo $7, ako ne bi "newdealerji" pognali s svojo politiko cen srebru in zlatu navzgor. V zvezi z Baruchom pri tem rudniku je zvezni senator Key Pittman, vodja "srebrnega" bloka, čigar propaganda zlate in srebrne zakonodaje mu sedaj prinaša velike osebne profite.

Delnice zlatega rudnika, katere Baruch lastuje, so danes vredne $780,000. Baruch ni povedal, koliko so ga te delnice stale, toda pred tremi leti bi bile te delnice vredne le $162,000, dočim danes izkazujejo kot rezultat "newdealskih" eksperimentov s srebrom in zlatom dobiček $618,000.

Baruch lastuje poleg delnic omenjenega rudnika veliko število delnic drugih rudnikov, ki so vse poskočile v ceni.

VTIHOTAPLJENJE AMER. OROŽJA ZA MEHIŠKE REBELE

Calexico, Cal. — Tu se domneva, da je na poti proti Mehiki večje število tovornih avtov, na katerih se nahaja 120 ameriških strojnih pušk in municija, ki so namenjene mehiškim rebelom, ki so skovali zaroto proti mehiški vladi. Ameriški in mehiški stražniki na obeh straneh meje zasledujejo tihotapce.

Stražniki na obeh straneh mednarodne meje so prejeli instrukcije, naj dobijo tihotapce v svoje roke za vsako ceno. Obmejne straže so bile pojačane na ameriškem in mehiškem ozemlju.

Poročila se glase, da se nadaljnjih 300 strojnih pušk nahaja v velikem skladišču v Los Angelesu, katere nameravajo vtihotapiti v Mehiko o prvi priložnosti. H. L. Stanley, načelnik obmejne carinske postaje v San Diegu, je dejal, da je prejel poročilo, da so ljudje opazili avtomobil, ki je drvel z veliko brzino proti Tucsonu, Ariz.

Dva moška sta bila aretirana v Los Angelesu, ki sta policiji povedala o grmadenju orožja in municije v nekem skladišču. Policija je naznanila, da bodo glavni vodje zarote kmalu prijeti.

Iz glavnega mesta Mehike se poroča, da vlada ne ve ničesar o kaki obmejni zaroti, dočim se vest iz Vera Cruza glasi, da je dvesto kmetov naskočilo policijski glavni stan v Los Tuxtli in da je bilo več oseb ranjenih, ko je žandarmerija otvorila ogenj, neka časopisna vest pa govori, da so avtorjitete v Mexicalu, Spodnja Californija, vznemirjene zaradi poročil o uporu.

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Ivan Jontez:

Pripovedka brez naslova

A senčna lopa, v kateri sta se navadno sestajala mlada zaljubljenca, je bila še prazna in po vrtu so se sprehajale samo nočne sence. To je bilo vzrok, da se je kdove odkod priklatila v ljubimčevo dušo zla slutnja, ki je govorila o nevarnosti, o nesreči: pred nekaj dnevi, ko je bila proti svoji navadi otožno razpoložena, je Draga na glas sanjala, kako da bi bilo prijetno počivati na dnu zelene reke, ki se neslišno vali med zelenimi travniki in šepetajočim gozdom v dolini. Kakor da bi ga bil pičil modras, je Janko planil preko žive meje, ki je obkrožala trgovčev vrt, ter stekel navzdol po griču proti reki.

Na travniku pri reki se je pasla družinica vitkonogih srn, nekje v gozdu je zategnjeno ukala sova, toda o kakem človeškem bitju ni bilo nobenega sledu. Ali je Draga že utonila v svojem mokrem grobu?

Pevčevo srce je stisnila mrzla groza.

Tedaj je zadonela v noč nežnostrastna pesem zaljubljene žene, ki pričakuje sestanka s svojim ljubim: pevka je bila Draga.

Janko je posluhnil, od srca se mu je odvalil težki, nevidni kamen pravkaršnje bojazni in groze, obenem pa mu je zatrepetal okrog ustnic trpek nasmeh.

Ali je bil neumen! Tako nepotrebna bojazen! Draga — pa grob v zeleni reki! Kaj ne vidi še, da to, kar njemu prizadeva pekoče bolečine, nje niti ne gane, jo navdaja kvečjemu s prezirom do ljudi in uporno lahkomiselnostjo?

Janko se je napotil nazaj na grič, toda korak mu je bil težek, kajti nekaj v njem mu je šepetajoč pravilo, da ga čaka na vrtu vrh griča veliko razočaranje. In ni se mu lagal ta notranji glas!

"Jaz da bi zapustila svoj topli, udobni dom ter šla s teboj?" se mu je Draga zasmejala v ušesa, kakor da ji je bil povedal nekaj neizrekljivo smešnega. "Da bi se zakopala s teboj v tisto samoto med gorami, odkoder si prišel? Ah, moj sanjarček, kakšne ideje se rode v tvoji mladi glavi! . . . Pastirska koča v samoti nekje med gorami in gozdovi, krotke ovčice, slavec v grmovju, jaz pri sajastem ognjišču in ti pri meni . . . ah, resnično ljubka slika, na steni moje spalnice bi mi prav ugajala . . . Srčkana ideja, ljubček moj! Kadar bo prišel mimo kak popotni slikar, mu bom naročila, da mi napravi tako sliko . . . Toda da bi šla s teboj? Ah, ljubček, kani se vendar takih otroških sanj in bodi zadovoljen, da lahko uživaš ljubezen in njeno lepoto pri meni . . . Kaj bi si trapil glavo zaradi teh ubogih ljudi, ki niso srečni, če nekomu ne kalijo njegove sreče! Pozabi, ljubček, njihove marnje in živi zame in za najino ljubezen . . ."

Mlademu pevcu je bilo, kakor da bi nenadoma zazijala pred njim strahotna praznina, ki preti vse pogoltniti. Zaman se je Draga nežnostrastno privijala k njemu kot ljubezniva mačica, zaman ga je obsipala s žgočimi poljubi; občutek, da je bil zopet ogoljufan in vržen v brezno razočaranja, ga je bil vsega prevzel in vsa Dragina ljubezenska umetnost je bila zaman: molče se ji je Janko izvil iz toplega objema ter se liki mesečnik opotekel preko vrta in po griču navzdol proti sivi cesti.

Draga je začudeno strmela za njim.

"Ubogi sanjarček! Še konec ga bo zaradi teh otroških razočaranj . . ."

Šele na cesti se je razočarani pevec ustavil. Kam zdaj? —

Ali naj se vrne k Miri, se spravi z njo ter postane med praktičnimi ljudmi praktičen človek, eden izmed njih, spoštovan, ugleden kramar, ki bo smel imeti, kar sanjavi trubadur ne sme imeti: tudi lepo ljubico?

Ne, ne! je zavpilo v njem z vso silo. Ti nisi bil rojen za tako življenje!

Kam torej? —

Tedaj je uzrl nekje v sivi daljavi prijazno dolino sredi gozdov in gora, na robu doline kočo iz smrekovih brun, na njenem pragu pa zalo mladenko pšeničnozlatih las in krotkih sinjih oči, ki so otožno koprnele v sivo daljo za gozdovi in gorami.

Nada! Mala pastarica Nada, ki se je v tistih davnih (kako razočaranja raztegnejo čas!) časih, ko je bil še sam pastir, tolikokrat skrivaj prikradla k njemu ter ga zamaknjeno poslušala, ko je pojoč tekmoval s slavcem in škrjancem! Kako to, da vsa ta leta, odkar bega po svetu za senco neke namišljene sreče, ni nikdar pomislil na njo?

Nada! Doma ga čaka, on jo pa išče širom pisanega sveta! Koliko razočaranja in grenkobe bi si bil prihranil, da je ostal doma . . . Človek je res čudno nerazumljivo bitje: v deveti deželi išče nekaj, kar ima doma pred pragom in česar niti v devet in devetdeseti deželi ne more najti . . .

Toda zaman je napravil razočarani pevec dolgo pot iz širokega sveta v domači kraj med gorami in gozdovi: ko se je bil mudil v tujem svetu, je šla preko domačih polj in pašnikov sovražna vojska, ki je pustila za seboj zgolj strahoto smrti in razdejanja! . . .

Utrujen in zbit, kot da bi bil pravkar snet s križa, se je Janko uničen sesedel na obžgane razvaline svoje rodne koče ter se turobno nasmehnil. Takšna ironija! V svet je bil šel iskat nekaj, kar ga je čakalo doma in kar mu je medtem, ko je bil taval po širnem svetu, vzel pogubni vihar! . . .

Visoko pod nebom je zažgolel škrjanček, kakor da bi hotel opozoriti svojega nekdanjega tekmeca, da bo treba pljuniti v roke ter spraviti stvari v nekakšen red.

Janko se je trpko nasmehnil ter prikimal z utrujeno, od razočaranja in grenkobe razboleno glavo: Da, da, treba bo, treba bo . . . ampak tekmovala ne bova nikoli več . . .

In nista.

Nekdanji sanjavi trubadur je namreč postal samotarski filozof, ki je v svoji samoti skušal priti do dna zamotanemu vprašanju: človeka in človeškega hotenja . . .

(Konec)

Vožnja v noč

Napisala Lilian Stone

Počasi je vozil vlak iz postajne lope. Luči so postajale vse manjše. Vlak je pospešil hitrost, zavozil skozi predmestje in pustil hiše za seboj.

Ob oknu spalnega vagona je stala mlada žena. Strmela je skozi orošeno steklo, gledala luči, ki so vstajale in se izgubljale, gledala ples iskker in čutila v nosu saje in dim. Enolično udarjanje koles ob tračnice jo je utrujalo.

Pred nekaj minutami se je bila Krista poslovila od svojega moža in sinčka. Še je videla resni Gustavov obraz pred seboj in sijoče Petrčkove oči, ko ji je ponudil cvetke skozi okno. Stala je pri odprtem oknu in jima mahala v pozdrav. Potem je vlak potegnil iz lope. In tedaj je iznenada zagledala daleč zunaj na peronu neki obraz. Ljub in drag obraz, Edgarjev.

Kako to, da je Edgar prišel na postajo? se je vprašala Krista. Kako je mogel izvedeti, da se odpelje? Saj ni vendar z nikomer o tem govorila.

Samo Gustav je vedel, zakaj zapušča mesto. V službi, kjer je bila doslej, je povedala, da je dobila nekaj boljšega, in zato sedanjo odpove. Toda to ni bil edini razlog: Krista je vedela, kako pomenben je njen korak. Čutila je odgovornost tega, če žena zapusti svojo družino. Toda prav tako je čutila, da mora izpremeniti dosedanji način življenja. Vsakdanje srečanje z Edgarjem, ki je delal v isti pisarni, ju je čedalje bolj približevalo. Njegovo nemo snubljenje je Kristi težilo sožitje z možem. Trpela je zaradi te raztrganosti in ker ni iz notranje zdvojenosti našla druge poti, je odšla z doma, da brez tujih vplivov presodi svoj položaj in se odloči.

Z nemirom je mislila na bodoče dni. Toda ta trenutek ji ni bilo mar pomislekov, imela je eno edino željo: spočiti se in ne premišljevati . . . Stopila je v spalni oddelek. Postelja je bila pripravljena, snažno in lepo zravnane so jo čakale bele blazinice. Njena ročna torbica je ležala v mreži in na njen Petrčkov šopek.

Vzela je iz kovčega drobnarijo, ki jo ponoči potrebuje. Pidžamo, brezpetnike, nočno haljo. Knjigo in cigarete. Gornja postelja je bila še prazna. Upala je, da bo sama v oddelku.

Šla si je umivat roke in se pogledala v zrcalu. Videla je, da je nenavadno bleda in da imajo njene oči čudno prestrašen izraz.

Kmalu je legla. Prižgala je malo žarnico in vzela v roke knjigo. Pa ni brala. Trudno ji je počivala glava na blazini. Mehki rjavi lasje so ji senčili obraz. Vse mirneje in tiše je postajalo v njej.

Tedaj je potrkalo. Sprevodnik. Prosil je za listek. Ko je odšel, je stopila v oddelek mlada dama. Krista se je napravila, kakor da spi. Neznosno ji je bilo, da bo morala deliti ozki prostor s tujim človekom. Toda enakomerno udarjanje koles jo je vendarle uspavalo. Izpod polpriprtih trepalnic je še videla, kako je vitko mlado dekle splezalo po lestvici v gornjo posteljo. Dih svežosti je začutila in dobro ji je delo. Kakor vonj gozda je bilo, duh po svežih jagodah . . . a v tem je že zaspala.

Vlak je neutrudno drdral v temno noč.

Tedaj je Kristina vzkriknila in planila iz spanja. Ob njeni postelji je sedela ona druga in jo držala za roke. Kakor fantek se je zdela v svoji drobni pidžami z visokimi nogami, majhno glavo in kratkimi lasmi, ki so ji padali na čelo. In tako resne, pametne oči je imela.

Krista jo je začudeno pogledala.

"Nisem mogla zaspati", je tiho rekla deklica. "Tako tiho je bilo in tedaj sem vas slišala, kako ste v spanju zajokali. Stopila sem dol in sedla k vaši postelji. Takrat ste postali mirnejši in ste spet zaspali. Le vaše roke! Nemirno ste si segali po čelu, kakor bi hoteli nekaj pregnati, nekaj zlega . . ."

"Nekaj zlega? . . ." je obotavljaje se vprašala Krista in pogledala tujki v oči.

Deklica je molčala. Pobožala je Kristo po roki.

"Ne smete več jokati!" je rekla. "O, saj vem, kako hudo je iti z doma in zapustiti ljudi, ki so nam dragi . . ."

Krista je vzdignila glavo.

"Gledala sem", je nadaljevala deklica, "kako hudo vam je bilo slovo. Videla sem vašega moža in fantka z velikimi svetlimi očmi. Ali ste za dalj časa odšli? . . ."

"Za več let. Mogoče za zmerom."

Zdaj je bilo izgovorjeno. Zdaj je slišala lastno besedo. Za zmerom je hotela zapustiti moža in otroka. Svojega Petrčka . . .

Dolgo sta obe molčali. Strmeli sta v temno noč. Kristo je zazeblo, tesneje se je ogrnila v odejo.

Deklica je vstala in šla k oknu. Pramen lučі je zletel čez njeno postavo, čez njena nežna otroška ramena. Potegnila je po orošenem steklu. Zdajci se je obrnila.

"Ne smete jokati! Ne smete podleči čuvstvu!" je skoraj kriknila in njen glas, še malo prej tako mehak, je postal trd in odločen.

"Devetnajst let mi je", je nadaljevala. "Pet let sem že v službi. Sebe preživljam in staršem pomagam. Ves dan delam. Zame mi ne ostane časa. Nobenih želja ne smem imeti, nobenih iluzij. Zdaj moram iz rodnega mesta, zapustiti moram edinega človeka, ki mi je drag. Dolgo se ne bova videla", je tiše dodala. "Poročiti se ne moreva, ker ne more dobiti službe, jaz pa komaj toliko zaslužim, kolikor potrebujem za življenje. Še vesela sem lahko, da toliko imam, da se mi je ponudila boljša služba. Brez pomišljanja sem jo morala sprejeti, ko je bilo toliko tekmecev!"

Krista ni znala nič odgovoriti.

"Devetnajst let . . ." je zašepetala. Deklica je pa nadaljevala:

"Najtežje je odločno prijeti, kar se vam ponudi. Najtežje je odločnost. Trdost lastnega glasu. O, kolikokrat sem malodušna! Kolikokrat bi hotela položiti roke v naročje in se prepustiti valovom . . . Da ne bi nič delala, ne bila odločna, nič. Da bi bila samo ženska, imela moža, ki bi zame skrbel, otroka . . ."

Strmo je deklica zasrepela v daljavo. Smehljaj ji je izginil z obraza, mehki smehljaj, ki daje obrazu podobo.

". . . če bi imela otroka, da, potem bi imelo kaj zmisla. Za otroka bi rada delala, vsako žrtev bi prenesla zanj. Tako pa . . . tako je pa brez zmisla."

Krista se je zdrznila. Deklica je opazila.

"Oprostite mi," je tiho rekla.

Krista je molčala. Besede tuje deklice so še dolgo odmevale v njej. In spoznala je, kako neprirodna je nevkoreninjenost. Oči so ji obstale na cvetkah, ki jih je dal Petrček.

Tujka je ždela vase zamišljeno pri oknu. Toplo in hvaležno jo je gledala Krista. Bilo ji je, kakor bi bilo teh par preprostih tujkinih besed odprlo v njej novo spoznanje, novo smer. Tja, kamor spada.

In čeprav je bilo drugo jutro megleno in neprijazno, da se ni mogel med njima nič prav razviti pogovor, sta se vendarle toplo in prisrčno poslovili. Kakor bi se bili že dolgo poznali in kakor bi ju kaj več vezalo kakor samo ono, kar sta skupaj doživeli: vožnjo v noč k — Petrčku.

Dva dogodka

Dva dogodka, ki nimata na videz nobene zveze:

Dne 8. oktobra je prišel iz zaporov zaradi tatvine obsojen človek brez stalnega bivališča, rojen v Trstu, pristojen nekam v Brežice. Že dolgo let živi brez navezanosti kamorkoli, njegova najbolj pogosta znanka je še jetniška celica. Zasebne lastnine ne priznava. Je eden tistih majhnih tatičev, ki so se v dolgem brezdelju odvadili delati, pač pa so se navadili krasti. In hodijo po svetu, ne da bi napravili bogve kakšen zločin, ampak tu pa tam vzamejo kakšno suknjo, ali kakšno drugo drobnjarijo, pa so tudi takoj pripravljeni iti v zapor, če jih zaloti stražnik. V zaporu imajo vsaj posteljo, imajo red, čeprav jetniški red, imajo hrano — in z vsem tem so zadovoljni. To jim odtehta svobodo na cesti.

Eden teh je torej možak, o katerem smo zgoraj povedali, da je prišel zdaj na zimo iz zapora. Izgnali so ga iz Ljubljane za pet let. Kaj ga čaka zunaj? Mraz, sneg, prehlad, raztrgani čevlji — pa ni nič čudnega, če si tak človek, vajen aresta, zaželi nazaj. V ljubljanski jetnišnici imajo v celicah centralno kurjavo, ni ravno mraz.

In so tega možakarja zasačili prve dni novembra v Ljubljani, kamor se je vrnil brez dovoljenja, in ga aretirali, češ, da je nekomu ukradel suknjo v Mostah, ljubljanskem predmestju. Možakar je takoj priznal: res je, prosil sem vbogajne, zagledal sem suknjo, pa je kar šla z mano. In še je rekel: "Mar mislite, da sem tako neumen, da bom ostal čez zimo zunaj, če sem že poletje prebil za zapahom?" Pred dnevi je stal pred sodnikom. Kar vesel je bil, dobre volje je govoril, da bo zdaj dobil novo "fasungo". Sodniki so mu naložili za tatvino suknje — 700 Din je bila vredna in lastnik jo je dobil nazaj, torej ni nič oškodovan — nič manj kakor osem mesecev. In ker se je vrnil v mesto kljub izgonu, je bil obsojen še na nadaljnjih 10 dni zapora. Drugo leto sredi poletja bo torej spet na prostem.

—Federated Pictures.

Slika kaže sobo in moderno opremo velike moskovske radiopostaje ob priliki, ko je bil poslan prvi program na kratke valove v Ameriko.

Tako s tem možakarjem. Listi so poročali o tem in so kajpada objavili tudi obsojenčevo ime.

Živi pa v Ljubljani še neki drug možakar. Ni tat ne tatič, ugleden zobni tehnik je bil oz. je najbrže še, imel je lep atelje, ki smo ga v inseratih pogosto občudovali. In v lepo družbo je zahajal, sami odlični ljudje. Pa veste, kaj se je pripetilo temu človeku? Aretirali so ga pred tednom. V zvezi je z neko nemoralno zadevo. Baje so se dogajale prav v njegovem tako občudovanem ateljeju nečedne stvari. Po mestu se mnogo govori in marsikaj, deloma je gotovo pretiravano, a vendar: možakar sedi v zaporu in sodniki preiskujejo.

To je dogodek drugega možakarja. Listi so napisali dve, tri vrste o tem. Seveda imena v tem primeru niso objavili, kakor tudi ne imen onih, ki so baje zapleteni v to afero. Seveda, saj so zapleteni v afero baje sami ugledni ljudje!

To sta dva dogodka. Eden je revež in je ukradel suknjo. Dobil je 8 mesecev in njegovo ime so časniki pribili na sramotni oder. Drugi je ugleden človek in ga dolžijo hudih nečednosti. Njegovo ime prikrivajo, na sramotni oder njegovo ime ni prišlo in vsekakor tudi ne bo.

O milijonih Karoline Prahove, ki je umrla v Aleksandriji, so nekaj časa govorili, da bodo prišli morda v Slovenijo in Beograd, kjer se je javilo nekaj potomcev. Ugotovilo pa se je zdaj, da ti niso v sorodu s pokojnico. Največ upanja do dediščine pa ima pokojničin brat Jože, ki živi že dolga leta v Gradcu in je avstrijski državljan. Prahova sta po rodu iz Kostanjevice. Brata Jožeta zastopa zdaj neki beograjski odvetnik, ki pa težko da bi uspel. Kajti Karolina Prahova je zapustila svojo bogatijo nekemu samostanu. Njeno oporoko skuša Prahov odvetnik zdaj ovreči.

Teroristi se selijo. — Avstrijski socialisti so v tajnih letakih sporočili javnosti, da je Madžarska poslala v Avstrijo večje število hrvaških emigrantov teroristov, ker se Madžarska boji, da bi kakšna mednarodna preiskovalna komisija našla na Madžarskem še kaj teroristov. Iz Avstrije pa so teroriste odpravili dalje v Italijo, kjer se počutijo še najbolj varne. Med njimi je tudi Perčec, voditelj. Do zadnjega novembra je živel na Madžarskem ter bival nekaj časa v Subotišču, nekaj časa v Oedenburgu. Na sprehodih ga je spremljal vedno sam policijski podravnatelj. V Oedenburgu je potem dvignil v neki banki 50,000 pengov, nato odpotoval v podravnateljevi družbi v Budimpešto in od tam v Italijo. Baje je ostal do zadnjega na Madžarskem, da je pomagal uničevati sledove za teroristi. Italija je sprejela vse teroriste ter jih nastani v južnih predelih.

Pokornik se je pritoževal nad sosedi v višjem nadstropju: "Pomislite, snoči, pozno po polnoči so ti ljudje ropotali z nogami in celo s palico po tleh!" — "Nesramnost!" In vi ste se seveda zbudili?" — "Ne, delal sem še." — "Kaj ste pa delali?" — "Vadil sem se na svoji pozavni."

S svetilko k nevesti

Kmet je srečal na cesti soseda s prižgano svetilko v roki.

"Kam pa greš?" ga je vprašal.

"K nevesti."

"Čemu ti bo pa potem svetilka! Jaz sem šel k svoji punci zmerom brez nje."

"Sem si mislil, ko sem tvojo ženo prvič videl."

•

Zakonska desetletnica

Žena: "Ali bova jutri zaklala gos?"

Mož: "Zakaj neki?"

"Jutri poteče vendar deset let, kar sva poročena!"

"Ali je mar gos tega kriva?"

JABOLKA SO ŽLAHTNO SADJE,

pa tudi zdravilno. Priporočljiva so posebno za slabokrvne ljudi, za nervozne in za tiste, ki mnogo sede

Jabolka spadajo zaradi obilice vitaminov med najboljše in najizdatnejše sadje. Sestoje iz vegetabilnih rastlinskih vlaken, beljakovin, sladkorja, gumija, jabolčne kisline, apna, vode in — to je posebno važno — precej fosforja. Fosfor namreč čudovito izpopolnjuje živčno materijo v možganih in hrbtenici.

Kislinski deli jabolka so posebno blagodejni za ljudi, ki mnogo sede. Zaradi obilice železa so jabolka priporočljiva za bledične ljudi, saj je znana resnica, da železo kri redi. Pri boleznih živcev je jabolko na glasu pomirjevalnega sredstva.

Če ješ sirova jabolka, moraš gledati, da jih dobro prežvečiš. Kdor sirovih jabolk ne prenese, naj rajši uživa kuhana ali pa pečena. Priporočljivo je, da čežano (jabolčno kašo) sterilizirаš (vkuhaš v pari), da imaš tudi spomladi in poleti jabolka na razpolago.

Uživanje kuhanih jabolk pospešuje tudi prebavo drugih jedi, zlasti močnatih in stročnic.

Tudi posušena jabolka (krhlji) so zelo zdravilna. Najbolj zdrava so pa vendarle sirova. Kdor le more, naj jih je neolupljena, zato pa dobro oprana.

"Ves zaslužek sem zapil . . ."

V Heuerswerdi na Nemškem so oblasti prijele nekega notoričnega pijanca, ki je zapil ves svoj tedenski zaslužek. Obesili so mu na vrat tablico z napisom "Ves svoj tedenski zaslužek sem zapil" ter ga vodili po ulicah, da so ga ljudje zasmehovali.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cicero in Chicago je	$7.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50
		Za Evropo je	$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2) .....Čl. društva št.....

3) .....Čl. društva št.....

4) .....Čl. društva št.....

5) .....Čl. društva št.....

Mesto .....Država .....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4900
CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vse ustmena pojasnila